

Cesty dalšího zvyšování tvůrčího vojenskoteoretického myšlení

Na stránkách Vojenské mysli v roce 1981 i 1982 byla uveřejněna série článků, zaměřených k rozvoji tvůrčího vojenskoteoretického myšlení. Články byly cílevědomě usměrněny k vojenskopolitickému zdůvodnění aktuálnosti této problematiky, k vysvětlení podstaty tvůrčího myšlení obecně a vojenskoteoretického zvláště i k obsahové tématice, ve které je nutné přednostně rozvíjet tvůrčí vojenskoteoretické myšlení v podmínkách ČSLA.

V tomto příspěvku chceme pohovořit o metodách i cestách dalšího zvyšování úrovně tvůrčího vojenskoteoretického myšlení, jehož rozvoj zůstává i nadále výsoce aktuálním požadavkem při budování a obraně rozvinuté socialistické společnosti v podmínkách probíhající vědeckotechnické revoluce.

Základním předpokladem dalšího zvyšování úrovně tvůrčího vojenskoteoretického myšlení je prohlubování znalostí marxismu-leninismu a zejména marxisticko-leninské filozofie. Uplatňování marxisticko-leninské filozofie jako metodologie vojenskovědeckého poznání umožňuje přistupovat k vojenským problémům z materialistických pozic. Ve vědecké filozofii je materialismus organicky spjat s dialektikou, která je účinným prostředkem poznávání soudobého vojenství v jeho ve-

škeré složitosti a rozpornosti, v jeho neustálém vývoji a změnách.

Dialektický přístup při řešení problémů vojenství je základním zdrojem tvůrčího vojenskoteoretického myšlení, bez něhož není možné úspěšně řešit dnešní úkoly složité praxe štábů a vojsk. Myslet tvořivě znamená myslet dialekticky. To umožňuje včas postřehnout novosti ve vztahu k dalšímu zkvalitňování vojenské praxe.

Marxisticko-leninská metodologie zabezpečuje vědeckou objektivitu zkoumaných jevů, přísně stranický a třídní přístup, všestrannost tvůrčího řešení, konkrétně historický přístup, spojování souvislostí a vojenských zkušeností s odvážnou formulací nových přístupů a řešení.

Úroveň tvůrčího vojenskoteoretického myšlení je však určována nejen tím, jak hluboce je vědecky metodologie vojenskovědeckého poznání propracována, nýbrž i tím, jak hluboce ji vojenské kádry zvládnou a jak ji prakticky využívají. To je zvláště důležité v současné době, kdy se požaduje, aby se do procesu tvůrčího myšlení zapojilo co nejvíce příslušníků ČSLA v rámci svých možností.

Spolu s marxisticko-leninskou metodologií, která prolíná celým procesem tvůrčího vojenskoteoretického myšlení a je

jeho základem, je podle charakteru obsahu zkoumaného problému využíváno i ostatních obecných metod tvůrčího řešení problémů v nejobecnějším slova smyslu.

Půjde zejména o využití metod pozorování a experimentu, analýzy a syntézy, srovnávání a zobecňování, přechodu od abstraktního ke konkrétnímu, historických a logických metod, metod expertiz, systémového přístupu i různých matematických metod včetně matematického modelování apod.

Z toho tedy vyplývá pro vojenskou kádry perfektně zvládnout nejen marxisticko-leninskou metodologii, ale i obecné metody zkoumání a využívat jich v procesu tvůrčího vojenskoteoretického myšlení v naprosté dialektické jednotě. Charakteristika a hluboká znalost jednotlivých obecných metod zkoumání umožňuje jejich optimální kombinaci tak, aby bylo dosaženo požadovaného výsledku. Bez splnění těchto předpokladů nelze očekávat výraznější zvýšení úrovně tvůrčího vojenskoteoretického myšlení.

Ale ani tento požadavek nestačí. Řešení konkrétních teoretických i praktických problémů operačního umění, taktiky, rozvoje druhů vojsk a služeb, bojové a politické přípravy, efektivního zvládnutí bojové techniky a zbraní atd., vyžaduje kromě hlubokého ovládnutí marxisticko-leninské metodologie obecných metod zkoumání využívání i dalších speciálních metod zkoumání, které zabezpečují aplikaci výsledků tvůrčího řešení v armádě. To znamená, že v procesu tvůrčího vojenskoteoretického myšlení musí být dosaženo dialektické jednoty využívání marxisticko-leninské metodologie, obecných metod tvůrčího vědeckého poznání a spe-

ciálních metod vojenského zkoumání. Bez dodržení této jednoty nemůže být dosaženo skutečně vědeckých výsledků, které by podstatným způsobem zkvalitňovaly vojenskou teorii a praxi.

Mezi nejznámější speciální metody zkoumání patří např. vojsková a zkušební cvičení, velitelsko-štabní cvičení, spojenecká cvičení, řešení operačních a taktických letuček, vojskové zkoušky, vojenskovedecké konference apod.

Uměním vojenských kádrů tedy je plně využít marxisticko-leninské metodologie tvůrčího vědeckého poznání a z velkého množství různých obecných a speciálních metod zkoumání vybírat a použít těch, které zabezpečí požadovaný výsledek.

Tak např. u pracovníků centrálních složek na MNO a svazů půjde především o důkladné zvládnutí a osvojení si těch metod zkoumání, kterých využijí ve svém zařazení ke zkvalitnění plánování, koncepční činnosti, k práci na prognózách, na plánech výstavby druhů vojsk a služeb, ke zpracování vojenských, technických a ekonomických rozborů. Dále k rozvoji operačního umění a taktiky, ke zvyšování bojové a mobilizační pohotovosti vojsk, ke zkvalitňování normotvorné činnosti apod. Při řešení těchto problémů bude nutné využít zejména metody kritické analýzy, metod tzv. strategického myšlení (jako jsou variantnost, systémovost a interdisciplinárnost) a rovněž i některých metod ze skupiny empirických a logických metod, včetně metody matematického modelování, dále metod operačního výzkumu apod. Důsledná aplikace na podmínky armády bude vyžadovat i použití speciálních metod zkoumání i využívání výsledků vojenskovedecké práce.

Z toho tedy vyplývá, že zvyšování úrovně tvůrčího vojenskoteoretického myšlení bude v mnoha směrech závislé na schopnosti pracovníků dovedně využívat různých metod zkoumání a spojovat je tak, aby bylo dosaženo maximálního efektu při řešení aktuálních problémů soudobé i perspektivní praxe.

Ze speciálních metod zkoumání mají značný význam cvičení všeho druhu jak v národním, tak i spojeneckém rámci. Poskytují bohatý faktografický materiál, který je jedinečným zdrojem pro analýzu, ověřování a zobecňování zkušeností s cílem neustále zkvalitňovat bojovou a výcvikovou praxi. Každé cvičení by se mělo stát širokou základnou tvůrčího objevová-

ní. K tomu je nutné na všech cvičeních častěji experimentovat, hlouběji studovat a získané zkušenosti zobecňovat tak, aby všechno cenné a nové se stalo majetkem všech a bylo směleji zaváděno do praxe vojsk. Při nich je možné komplexně ověřovat a upřesňovat nejdůležitější závěry marxisticko-leninské vojenské vědy, zkoumat metody přípravy štábů a vojsk k vedení bojové činnosti při zahájení i v průběhu války, rozpracovávat způsoby nejefektivnějšího použití bojové techniky a zbraní k ničení nepřítelů a k vedení bojové činnosti ve vysokém tempu a do velké hloubky.

Rovněž je třeba plně využívat výzkumných cvičení s využitím matematických

metod a výpočetní techniky. Při nich se ověřují propočty, prognózy, varianty použití sil a prostředků, zpracovávají se nová doporučení apod., která se pak ověřují na cvičeních s vojsky.

Důležité jsou i kontrolní vojskové zkoušky bojové techniky a zbraní. Jejich význam stále vzrůstá v souvislosti s vybavováním vojsk novými druhy bojové techniky a zbraní, které se doposud nepoužívaly v bojové a výcvikové praxi vojsk.

Progresivní speciální metodou rozvoje vojenskoteoretického myšlení jsou vojenskovevědecké konference. Poskytují široké možnosti kolektivního, tvůrčího posouzení i řešení nazrálých aktuálních problémů vojenské teorie a praxe. Proto velení armády jim každoročně věnuje značnou pozornost v základních výcvikových dokumentech. V současné době se přistupuje k zpracování obsahového zaměření vojenskovevědeckých konferencí do roku 1985. Obsahové zaměření bude vycházet jak z pětiletých plánů vojenskovevědecké práce, tj. jako vyvrcholení řešení vybraných hlavních vědeckých úkolů, tak i z aktuálních potřeb praxe štábů a vojsk.

Organizují se na různých stupních velení, na stupni MNO, na svazech, svazcích, ve vojenských vysokých školách, na pracovištích výzkumné a vývojové základny i v dalších zařízeních ČSLA. Jsou reprezentativním fórem kvalifikovaných vojenských kádřů z různých stupňů velení a specialistů řešení problematiky. Zúčastňují se jich jak vedoucí funkcionáři MNO, tak i velitelé, náčelníci, političtí pracovníci, specialisté, spolu s vědeckými, vědeckopedagogickými a vědeckotechnickými pracovníky. To představuje vysoce kvalifikovaný tvůrčí kolektiv, který je schopen efektivně a kvalitně řešit vzniklé problémy teorie a praxe vojsk. Vojenskovevědecké konference přispívají nejen ke kvalifikované výměně názorů na projednávaný problém, ale i k všestrannému zobecnění zkušeností a k vytvoření jednotných

názorů na způsoby jeho řešení i realizace v praxi. To samo o sobě vyžaduje aktivní podíl vedoucích funkcionářů na jejich přípravě a konání.

Úroveň a účinnost vojenskovevědeckých konferencí závisí na vědecké úrovni zpracování základního referátu i na tom, do jaké míry se podaří zabezpečit otevřenou a tvůrčí diskusi. Výsledky každé vojenskovevědecké konference by měly představovat novou kvalitu řešeného problému a jeho využití jak v praktické činnosti vojsk, tak i v dalším výzkumu, školení, zobecnění, publikování apod. Proto je účelné výsledky vojenskovevědecké konference publikovat, neboť přispívají ke zvyšování vojenskoteoretického myšlení příslušníků ČSLA.

Z toho vyplývá, že v rozvoji tvůrčího vojenskoteoretického myšlení má nezastupitelnou úlohu vojenská praxe. Je východí experimentální základnou veškerého tvůrčího hledání. Leninská teze, že hledisko života, praxe musí být prvním a hlavním hlediskem teorie poznání, je základem i pro rozvoj tvůrčího vojenskoteoretického myšlení.

XVI. sjezd KSČ stanovil jako jeden z nejdůležitějších požadavků současnosti integraci vědy se společenskou, tedy i s vojenskou praxí. Z toho pro nás vyplývá požadavek posilovat takové formy tvůrčího hledání, které ve spojení s praxí jsou neefektivnější a vedou k rychlému zavádění výsledků do praxe vojsk. To dále vyžaduje, aby se do procesu tvůrčího vojenskoteoretického myšlení zapojily stále více kádry z vojenské praxe, tj. velitelé, náčelníci, političtí pracovníci, důstojníci štábů vojsk, aby se sjednotilo jejich tvůrčí úsilí s vědeckými, vědeckopedagogickými a vědeckotechnickými pracovníky ČSLA. Vždyť velká část problémů vzniká v samotné praxi a může být nejkvalitněji řešena především úsilím uvedených funkcionářů.

Důkladná znalost a efektivní využívání metod tvůrčího vojenskoteoretického myšlení je neoddelitelnou součástí řídicí a organizační práce velitelů, náčelníků a politických pracovníků. Oni především by měli rozvoj tvůrčího myšlení podporovat, sami se aktivně tohoto procesu zúčastnit a vytvářet pro jeho realizaci náročné tvůrčí klima. K tomu vedou různé cesty.

Tak např. správně organizovaná velitelská příprava podněcuje rozvoj tvůrčího vojenskoteoretického myšlení. Týká se to

zejména seminářů, seminárních besed, válečných her, skupinových cvičení i velitelsko-štábních cvičení na mapách. Všechny tyto formy rozvíjí tvůrčí schopnosti, podporují tvůrčí myšlení, diskusi a originalitu. K tomu je zapotřebí, aby vedoucí zaměstnání navodil vhodné tvůrčí klima. Vyžaduje to od něho i velký pedagogický takt, zejména při výměně názorů a zkušeností, při kterých se rozvine polemika a třeba i spory s cílem nalézt to nejlepší řešení.

Charakter přípravy kádřů, zejména na

vyšších stupních řízení, by se proto měl posunout z teoreticko-slovní přípravy do přípravy, která má více teoreticko-praktický charakter. Vyvrcholením velitelské přípravy by měly být takové formy zaměstnání, které by od každého pracovníka vyžadovaly dovednost tvůrčím způsobem aplikovat teoretické zásady a vědecké poučky do praktické činnosti. Tomu odpovídají výše uvedené formy zaměstnání, které umožňují rozvíjet tvůrčí vojenskoteoretické myšlení, neboť vyžadují nejen prostou reprodukci poznatků, ale aktivní tvůrčí řešení problémů bojové praxe vojsk.

Významnou úlohu v rozvoji tvůrčího vojenskoteoretického myšlení má osobní zapojení se do vojenskovědecké práce, do studia vědecké aspirantury a do plnění funkce školitelů ve vědecké výchově.

Rozvoji tvůrčího myšlení napomáhá i aktivní publikační činnost ve vojenskodborných časopisech, zapojení do práce v různých komisích pro obhajoby, pro oponentské řízení, pro atestace, účast a aktivní práce ve vědeckých, vědeckotechnických a redakčních radách, vědeckotechnické společnosti apod.

Aktivní účast příslušníků ČSLA v těchto formách práce rozšiřuje základnu pro tvůrčí řešení problémů vojenské teorie a praxe. Zabezpečuje i širokou výměnu názorů na vojenskopolitické, vojenskoteoretické, vojenskotechnické, vojenskohistorické i výchovně výchovkové otázky. Ke škodě věci ne vždy jsou tyto efektivní cesty zvyšování úrovně tvůrčího vojenskoteoretického myšlení plně doceněny a využívány.

Závěrem je třeba říci, že další rozvoj socialistické společnosti i její armády je nerozlučně spjat s rozvojem tvůrčího myšlení, a to nejen vybraných jedinců, ale širokých mas. Vysoká aktuálnost těchto myšlenek byla znovu zvýrazněna na XVI. sjezdu KSČ, na celoarmádním aktivu komunistů a vyplývá i z usnesení předsed-

nictva ÚV KSČ z 8. 5. 1981 k uplatňování vědeckotechnického rozvoje v podmínkách ČSLA. Nejde o jednorázovou akci, ale o dlouhodobý proces, který se musí stát středem pozornosti všech velitelů, náčelníků, politických orgánů i stranických organizací.